

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények büntetőjogi szabályozása

Tóth Dávid

Doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Email: toth.david@ajk.pte.hu

1. Bevezetés – bankkártyák megjelenésének rövid története

A gazdasági forgalom élénkítésének és a költséges készpénzforgalom könnyítését szolgálják a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök. A technikafejlődésének eredményeképpen egyre inkább elterjedőbe vannak a készpénzkímélő fizetési megoldások. Példaként lehet említeni az bankkártyával történő fizetést, interneten történő fizetést, *paypal*-t, étkezési utalványokat stb. Ezek közül talán a bankkártya a legjelentősebb.

A bankkártya megalkotásának gondolata már a XIX. század végén megjelent. Először *Edward Bellamy* amerikai újságíró és esszéista 1888-ban Bostonban megjelent, „*Looking Backward*” 2000-1887 című művében látónoki módon írta le a hitelkártyarendszer működését.¹

A bankkártya tényleges feltalálása *John Biggins* nevéhez fűződik, aki 1946-ban alkotta meg azt az ún. „*Charge-It*” program keretében.² Az első plasztik utazási és szabadidőkártyát a *Diners Club* bocsátotta ki 1950-ben az Egyesült Államokban. Ehhez egy füzetet mellékeltek, amelyben feltüntették, hogy mely szállodákban és éttermekben használhatják kártyájukat az ügyfelek.³ 1951-ben jelent az első mai értelemben használt bankkártya, amelyet a *Franklin National Bank* bocsátott ki New Yorkban.⁴

Az 1960-as években az USA-ban megalakultak az első bankkártya-szövetségek, például az *Interbank Card Association* és a *Charge Master*. 1967-ben már 1,5 millió kártyabirtokost és 30 ezer kereskedőt képviseltek. Az első pénzjegykiadó automatát (ATM) 1971-ben, Párizsban helyezték üzembe. Ebben már mágnes-csíkkal kártyát használtak, PIN-kóddal.⁵

A bankkártyák és egyéb készpénz-helyettesítő fizetési eszközök elterjedésével óhatatlanul magával hozta azt, hogy a bűnelkövetők is manipulálják őket, melyek közül a leggyakoribb a bankkártyákkal történő visszaélés.⁶ Emiatt szükségessé vált idővel ezeknek a társadalmi jelenségeknek a gazdasági büntetőjogi⁷ szabályozása.

2. Magyar szabályozási történet

¹ <http://www.bankkartya.hu/hirkategoria/sajtoszemle/cikk/359-a-hitelkartya-trtnete> (2014. szeptember 15.).

² Kathirvel, K.: Credit Card Frauds and Measures to Detect and Prevent them. *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research*, Vol. 2 (2013) No. 3, 173.

³ Evans, David S. –Schmalensee, Richard: *Paying with Plastic: The Digital Revolution in Buying and Borrowing*. Second edition. The MIT Press, Boston, Massachusetts, 2004. 4.

⁴ Manivannan, P.: Plastic Money a Way for Cash Less Payment System. *Global Journal For Research Analysis*, Vol. 2 (2013) Issue 1, 11-12.

⁵ <http://www.bankkartya.hu/hirkategoria/sajtoszemle/cikk/359-a-hitelkartya-trtnete>.

⁶ Köhalmi László: The New Hungarian Criminal Code. In: Kilysová, Zuzana et al. (eds.): *The Milestones of Law in the Area of Central Europe 2013*. Comenius University in Bratislava Faculty of Law, Bratislava, 2013. 973-975.

⁷ A gazdasági büntetőjog a büntetőjog egyik leginkább elkülönült szegmense. Azoknak a büntetőjogi és büntetőjogon kívüli szabályoknak az összessége melyek meghatározzák, hogy a gazdasági rendet fenyegető cselekmények közül melyek minősülnek bűncselekménynek, ezek elkövetőit hogyan kell felelősségre vonni, velük szemben milyen szankciót, és hogyan kell alkalmazni. Lásd bővebben: Gál István László: *Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2007. 18.

Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank rendelkezése⁸ 1992-ben tette lehetővé a bankkártyák, és hitelkártyák használatát, és csak fokozatosan terjedtek el. A rendszerváltás előtt a készpénzforgalmat csak a csekkek csökkentették.⁹ Viszonylag korán felismerték, hogy a bankkártyák büntetőjogi védelme is indokolt. A deliktumokat a Büntető Törvénykönyvünkbe az 1994. évi IX. módosító törvény 26. és 27. szakasza iktatta be, akkor még bankkártya-hamisítás, illetve bankkártyával visszaélés néven. A módosító törvény indokolása szerint a bankkártya-hamisítás a magánokirat-hamisításhoz képest a büntethetőséget előrehozó *sui generis* alakzat, mivel a cselekmény már akkor megvalósul, ha az elkövető felhasználás céljából bankkártyát meghamisít, vagy ilyet megszerez.¹⁰ A bankkártya-hamisítás bűncselekménye kezdetben szubszidiárius jellegű volt, csak akkor lehetett megállapítani, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg.¹¹

A Magyar Bankszövetség az 1998-as Btk. novella előkészítésekor kritizálta a bankkártya-hamisítás tényállását, mivel az előkészületet nem rendelte büntetni. A Bankszövetség indokolása szerint „ilyen módon nem büntethető annak a cselekménye, aki a bankkártya hamisításához szükséges technológiai részműveleteket elvégzi, amennyiben a befejezett hamisítás nem deríthető... Önmagában a bankkártya hamisításra alkalmas berendezés a bankkártya alapanyagának előállítás, beszerzése, birtoklása, vagy a hamisított bankkártya birtoklása nem bűncselekmény”. A megfogalmazott kritikák a jogalkotónál meghallgatásra találtak, így a bankkártya-hamisítás előkészületét az 1998. évi LXXXVII. törvény 1999. március elsejétől büntetni rendelte.¹² Továbbá a módosító törvény kibővítette a bankkártyával visszaélés elkövetési magatartásait.¹³

2001-ben egy módosító törvény¹⁴ kiterjesztette a büntetőjogi védelmet a kereskedői kártyára is, de a következő érdemi módosítást a 2003. évi II. törvény hozta meg, amely az Európai Unió Tanácsa által 2001. május 28-án kibocsátott kerethatározat¹⁵ alapján próbált megfelelni a jogharmonizációs kötelezettségeknek. Az *acquis* részét képező joganyag hazai bevezetése során szükségessé vált kiterjeszteni az elkövetési tárgyak körét a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök teljes körére. A kerethatározat szabályait egy külön fejezetben mutatom majd be.

A 2005. évi XCI. törvény egy fontos, bár a jogalkotó által jogtechnikainak minősített változást hozott, ugyanis – *Kőhalmi László* véleményével egyet értve – megszüntette a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményének szubszidiárius jellegét.¹⁶

Korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) a Gazdasági bűncselekmény Fejezet, Pénzügyi bűncselekmények cím alatt szabályozta a készpénz-helyettesítő fizetési

---

⁸ 3/1992. (MK 34.) MNB rendelkezés a pénzforgalomról.

⁹ Bujáki László: Készpénz-helyettesítő fizetési eszközök védelme. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.): *Az Európai Büntetőjogi Kézikönyve*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2008. 493.

¹⁰ Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-KERSZÖV Jogi és üzleti kiadó, Budapest. 2002. 445.

¹¹ Tóth: *i. m.* 446.

¹² Uo. 445.

¹³ Bujáki: *i. m.* 496.

¹⁴ 2001. évi CXXI. törvény.

¹⁵ A Tanács Kerethatározata: a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről (2001/413/IB).

¹⁶ Kőhalmi László: A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Balogh Ágnes: *Büntetőjog II. Különös Rész – Jogi Szakvizsga Segédkönyvek*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 388-389.

eszközökkel kapcsolatos bűncselekményeket.¹⁷ Ezen változtatott a 2013. július elsején hatályba lépett új Büntető Törvénykönyvünk (2012. évi C. törvény).

A hatályos Btk. a XXXVIII. Fejezet „Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények” alatt szabályozza készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekményeket, melyek konkrétan:

- Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása
- Készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés
- Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése.

3. Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása

A hatályos törvényi tényállás a következőképpen szól:

„392.§(1) „Aki felhasználás céljából

a) készpénz-helyettesítő fizetési eszközt meghamisít,

b) hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszközt készít, vagy

c) az elektronikus készpénzhelyettesítő fizetési eszközön tárolt adatokat vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemeket technikai eszközzel rögzíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítására irányuló előkészületet követ el, elzárással büntetendő.

(3) A külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő, illetve elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.”¹⁸

A bűncselekmény jogi tárgya az a társadalmi viszony, melyet a jogalkotó védelemben kíván részesíteni.¹⁹ Ennek a bűncselekménynek a jogi tárgya a készpénz-kímélő fizetési eszközökkel bonyolított gazdasági, pénzügyi forgalom biztonsága és zavartalansága.²⁰ Nemcsak a bankszámla jogosultakat, hanem a forgalom lebonyolítást végző pénzügyintézetek és más gazdasági szereplők érdekeit is védi.²¹ Elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközök esetében a jogi tárgy kettős, ez esetben az elektronikus adatfeldolgozó- és átviteli rendszerek biztonsága is jogvédett értéként jelenik meg.²²

A bűncselekmény elkövetési tárgya az a fizikai léttel bíró dolog, amelyen a védelmet igénylő érték megjelenik.²³ Ez esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszközön jelenik meg ez az érték. A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz lehet papír alapú, és elektronikus. Az új Btk. értelmező rendelkezés 459.§ (1) 19-20. pontja tartalmazza mindkét fajta készpénz-

¹⁷ Köhalmi László szerint a gazdasági bűncselekményeknél problémát jelent az is, hogy e jelenség büntetőjogi és a kriminológiai fogalma nem mindig esik egybe. Lásd bővebben: Köhalmi László: A gazdasági és a szervezett bűnözés. In: Csemáné Váradi Erika (szerk.): *Bevezetés a bűnügyi tudományokba*. Átdolgozott, bővített kiadás. Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karának Kiadványsorozata, Assistentia Iuris 5. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2007. 141-142.

¹⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 392.§.

¹⁹ Balogh Ágnes: A bűncselekmény tárgya. In: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Általános Rész*. Osiris Kiadó, Budapest. 2010. 99.

²⁰ Ettől részben eltér Gula József véleménye. Lásd bővebben: Gula József: A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Horváth Tibor – Lévy Miklós (szerk.): *Magyar Büntetőjog Különös Rész*. Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2013. 592.

²¹ Polt Péter: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Blaskó – Hautzinger – Madai – Pallagi – Polt – Schubauer: *Büntetőjog. Különös rész II*. Rejtjel Kiadó, Budapest. 2013. 288.

²² Nagy Zoltán: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös rész*. Osiris Kiadó, Budapest. 2014. 500.

²³ Földvári József: *Magyar Büntetőjog. Általános Rész*. Osiris Kiadó, Budapest. 2006. 94.

helyettesítő fizetési eszköz fogalmát, miszerint: *kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz és a forgatható utalvány, a kincstári kártya, az utazási csekk, a kifizetőt terhelő adó mellett vagy adómentesen adható, korlátozott körű áruk vagy szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítése céljából törvény alapján kibocsátott utalvány és a váltó, feltéve, hogy kivitelezése, kódolása vagy a rajta lévő aláírás folytán a másolás, a meghamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen védett.*

A *hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. 6.§ (1) 55. pontja* szerint kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz:

- a csekk,
- az elektronikus pénz,
- a pénzforgalmi szolgáltató és az ügyfél közötti keretszerződésben meghatározott olyan személyre szabott dolog vagy eljárás, amely lehetővé teszi az ügyfél számára a fizetési megbízás megtételét.

Az értelmező rendelkezésnek megfelelően ide tartozik a bankkártya, hitelkártya, az Erzsébet-utalvány, a Széchenyi Pihenő Kártya, az utazási (vagy közismertebb nevén üdülési) és más fizetési csekkek, valamint a váltó.²⁴

Elektronikus kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz mellett a kincstári kártya és a személyi jövedelemadóról szóló törvény felhatalmazása alapján kiadott elektronikus utalvány, feltéve, hogy ezek információs rendszer útján kerülnek felhasználásra. Erre a legjobb példák az interneten bankkártyával történő fizetések.

A törvény kimondja, hogy a külföldön kibocsátott kézpénz-helyettesítő, illetve elektronikus kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott kézpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül. A törvényi tényállás három *elkövetési magatartást* tartalmaz, és mindhárom felhasználás célzatával követhető el:

- kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz meghamisítása,
- hamis kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz készítése,
- az elektronikus kézpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatok vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemek technikai eszközzel történő rögzítése.²⁵

A meghamisítás a már létező kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz megváltoztatás jelenti. Általában a jogosulatlan változtatások számítástechnikai rendszerek felhasználásával történnek. Erre példa, hogyha valaki pl. egy lejárt csekk, kártya felhasználás idejét megváltoztatja, vagy pl. egy Erzsébet-utalvány értékét megnöveli, azt kiegészítve egy nullával.²⁶

A hamis kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz készítése esetén új, eddig még nem létező eszköz előállítását jelenti. Ilyenkor nem is beszélhetünk elkövetési tárgyról, a hamis kézpénz-helyettesítő fizetési eszközök a bűncselekmény produktumának minősülnek. A hamis kézpénz-helyettesítő fizetési eszközre példa lehet újonnan gyártott klónkártyák készítése.

Az elektronikus kézpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatok vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemek technikai eszközzel történő rögzítése számos módon történhet, pár gyakorlatban felmerült példával szeretném szemléltetni:

---

²⁴ Nagy: *i. m.* 500.

²⁵ Gál István László: Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): *Új Btk. Kommentár. 7. kötet, Különös rész.* Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyvkiadó, Budapest, 2013. 218.

²⁶ Nagy: *i. m.* 501.

- manapság gyakori, hogy az elkövetők, bank-automaták (ATM) nyílására felszerelt ún. *skimmerekkel* (miniatűr adatrögzítő eszközökkel) szerzik meg a bankkártya adatainkat. A skimmer eszközök kinézetre az ATM részeit képezik, általában egy kártyaolvasóval, és egy usb-bemenettel vannak felszerelve. A gyanútlan ATM-felhasználó már azzal, hogy beteszi a bankkártyáját a skimmer eszköz nyílásába, már meg is adta annak adatait a bűnelkövetőnek. A PIN-kód megszerzéséhez általában miniatűr kamerákat szoktak felszerelni, vagy a skimmer eszközre, vagy pedig az ATM-re, amely a billentyűzetre néz. Újabban 3D nyomtatóval készített billentyűzeteket is gyártanak, hogy ezzel az eszközzel PIN kódokat megszerezzenek. Miután a felhasználó eltávozott az ATM-től, a bűnelkövető csak leszereli a skimmer eszközt, hazaviszi, ráköti egy számítógépre egy usb-kábellel, és lementi a bankkártya adatainkat, a PIN-kóddal együtt.
- A technika fejlődésének eredményeként ma már egyre kényelmesebb fizetési megoldásokkal találkozhatunk, erre egyik példa a *paypass* kártya. Paypass kártyával történő fizetés esetén már érintés nélkül is tudunk fizetni, azzal, hogy csak oda tartjuk kártyánkat a POS terminálhoz, és a két eszköz rádiófrekvenciás jelek útján kommunikál egymással. A bűnelkövetők ezeket a rádiófrekvenciás jeleket képesek rögzíteni újabb skimmer eszközökkel. Az ilyen módon szerzett adatokkal vagy az interneten vásárolnak, vagy pedig a paypass kártyát zsebtolvajokkal lopatják el.²⁷
- Az interneten keresztül történő fizetés esetén minden bankkártya adatot meg kell adni (a kártyán szereplő név, kártyaszám, lejárat, biztonsági kód) így a kiberbűnözők is igyekeznek megszerezni ezeket az adatokat a hálózaton átmenő adatok kifürkészésével, célzott szerverek feltörésével.²⁸

Látható, hogy nagyon könnyen a bűncselekmény áldozatává válhatunk, ezért néhány bűnmegelőzési javaslattal szeretnék élni:

- lehetőség szerint mindig ugyanannál a megszokott vagy ismert típusú bank-automatát vegyünk fel készpénzt.
- Biztonságosabb, ha olyan bank-automatát veszünk igénybe, amelyik épületben vagy banki előtérben található.
- Ha a készülék váratlan és indokolatlan „hibajelenséget” produkál a bank-automata megadott telefonszámon üzemeltetővel, a bankkal, a rendőrséggel lépünk kapcsolatba!
- Hibajelenség esetén óvakodni kell az idegen látszólag jó szándékú segítőkész emberektől, a bankkártyát, illetve a PIN kódot átadni még véletlenül sem szabad, kizárólag pénzügyi dolgozótól szabad elfogadni segítséget.
- A tranzakcióról kiadott bizonylatot tegyük el!

A stádiumokat tekintve a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása alaki bűncselekmény, az elkövetési magatartás tanúsításával a bűncselekmény befejezetté válik. A befejezettséghez tehát nem szükséges a hamis vagy hamisított eszköz, illetve a tárolt adatok vagy biztonsági elemek *de facto* felhasználása. Vitatható hogy az így létrejött, azaz hamisított vagy hamis eszköz vagy rögzített adat felhasználhatóságra alkalmassága érinti-e a bűncselekmény befejezettségét. Ilyen esetekben felmerülhet az alkalmatlan kísérlet megállapíthatósága. Valamennyi elkövetési fordulat kísérlete elképzelhető (pl. hamisítás tényleges megkezdése, de be nem fejezése). A törvény nem elsősorban a különös tárgyi súlyra tekintettel, hanem az elterjedtsége miatt rendeli büntetni a bűncselekmény előkészületét.²⁹

---

²⁷ Nagy: *i. m.* 501-502.

²⁸ Uo. 502.

²⁹ Polt: *i. m.* 287.

Előkészület fogalma a Btk. 11. szakasz 1. bekezdése szerint: „*előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.*”

A bűncselekmény valamennyi fordulatának tettesként és részesként bármely természetes személy alanya lehet, a törvény nem tartalmaz megszorítást. Így tettese lehet a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz tulajdonosa, vagy jogszerű birtokosa is, aki például a saját bankkártyáját meghamisítja.³⁰

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. A törvényi tényállás célzatot is tartalmaz, a cselekmény emiatt csakis egyenes szándékossággal valósítható meg. A célzat a felhasználás. A felhasználás nem az elkövetési magatartás része, ezért a korábbiaknak megfelelően nem érinti a bűncselekmény befejezettségét. Szubjektív tényállási elemként azonban szükséges a bűncselekmény megállapíthatóságához.³¹

Egység, illetve halmazati kérdéseket elemezve, halmazat keletkezik, ha az elkövető több készpénz-helyettesítő fizetési eszközt hamisít meg, illetve több hamis eszközt készít. A bűncselekmény rendbeliségét az határozza meg, hogy hány ilyen eszközre nézve követik el. Természetes vagy folytatólagos egységnek minősül a több készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása, feltéve, hogy azonos bankszámlára vonatkozik.³²

Halmazat nem jöhet létre a hamis magánokirat felhasználásával, illetve az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekményével. Az előbbi esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítását kell megállapítani, mivel az befejezetté válik a felhasználás nélkül is. Amennyiben viszont a felhasználás során kárt okoznak a bűnelkövetők, az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás lehet a helyes minősítés. Ilyen esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása általában eszközcselekmény, így látszólagos halmazat keletkezik. Meghatározott feltételek esetén azonban nem kizárható a valódi anyagi halmazat megállapítása sem.³³

4. Készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés

„393.§ Aki

a) egy vagy több olyan készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, amely nem vagy nem kizárólag a sajátja, vagy amelynek a használatára nem vagy nem kizárólagosan jogosult, mástól, annak beleegyezése nélkül, jogtalanul elvesz vagy megszerz,

b) hamis vagy meghamisított, az a) pontban meghatározott módon elvett vagy megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, vagy az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatokat vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemeket átad, megszerz, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.

(3) A külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.”³⁴

³⁰ Molnár Gábor: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Belovics – Molnár –Sinku: *Büntetőjog II. a 2012. évi. C. törvény alapján.* HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó, Budapest. 2012. 675.

³¹ Polt: *i. m.* 287.

³² Uo. 287-288.

³³ Uo. 288.

³⁴ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 392.§.

A bűncselekmény jogi és elkövetési tárgya megegyezik az előbbieken leírtakkal. E tényállásnál azonban elsősorban a bankszámla-tulajdonosok érdekeit védi. A lejárt érvényességű bankkártya nem lehet elkövetési tárgya a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményének.³⁵

A bűncselekmény elkövetési magatartásai: a jogtalan elvétel vagy a megszerzés, illetve a b) pont esetében átadás, országba behozatal, ország területéről kivitel vagy átszállítás. A megszerzés viszonylag hosszabb ideig tartó visszaélésszerű cselekmény. A korábbi bírói gyakorlatban a személyes holmikat tartalmazó táskák, pénztárcák elvétele esetén a közokirattal visszaéléshez hasonlóan a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést eshetőleg szándékkal megvalósítottként tekintették. Nem lehetett azonban a terhelt megszerzésre irányuló eshetőleg szándékára megalapozottan következtetni akkor, ha a más cselekménnyel együtt megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszközöket, közokiratokat nyomban eldobta. A jogalkotó az „elvétel” elkövetési magatartásának törvénybe iktatásával az ilyen esetekre nézve egyértelművé tette a felelősséget. Az új rendelkezést a 2012. évi CCXXIII. törvény iktatta be az akkor még nem hatályos Btk. szövegébe.³⁶ A készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adat vagy biztonsági elem megszerzésére példa a kártyán tárolt PIN-kód elektronikus eszközzel történő kifürkészése.³⁷

A megszerzésnek fontos kritériuma, hogy jogtalan legyen, mert ha az elkövetési magatartás tanúsítására jogszabály engedélye vagy az erre jogosult felhatalmazás alapján kerül sor, a bűncselekmény az esetben sem valósul meg, ha a tulajdonos akarata nem érvényesül. Ilyen eset lehet, ha az ATM a bankkártyát a PIN-kód háromszori eredménytelen beütését követően bevonja azt.³⁸

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés ún. magatartási (immaterális) bűncselekménynek minősül, a tényállás eredményt már nem értékeli, ami nóvum a korábbi szabályozáshoz képest. Amennyiben az elkövetési magatartással okozati összefüggésben kárt is okoznak, akkor nem ezt a bűncselekményt, hanem a Btk. 375.§ (5) bekezdésében szabályozott információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás állapítható meg. A súlyosabb vagyoni elleni bűncselekmény az enyhébb megítélésű készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményét is magában foglalja (konzumálja).³⁹

A bűncselekmény alanya bárki lehet. Kivételt képez a 393.§ (1) bekezdés a) pontja, mely értelmezés alapján készpénz-helyettesítő fizetési eszköz kizárólagos tulajdonosa nem lehet a bűncselekmény alanya. Bűnösséget tekintve, a bűncselekmény elkövethető egyenes, illetve eshetőleg szándékkal is. Gondatlan alakzata nincs.

A törvény az „egy vagy több” megfogalmazással törvényi egységet hozott létre, vagyis a bűncselekmény a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök számától függetlenül egyrendbelinek minősül. A bűncselekmény rendbelisége a sértettek (készpénz-helyettesítő fizetési eszköz tulajdonosok) számához igazodik. Mindaddig azonban, amíg az elkövető azonos bankszámla-szerződés keretei közötti felhasználás céljából szerez meg több készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, cselekménye – a konkrét magatartások függvényében – a természetes vagy a folytatólagos egység keretei között értékelendő. Így például az azonos csekk szerződésen alapuló, tehát ugyanazon számlakövetelés címzettjét érintő több hamis, hamisított vagy lopott csekk rövid időközönként történő kibocsátását – amennyiben a

³⁵ BH 2009.349.

³⁶ Karsai Krisztina: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Complex Kiadó, Budapest. 2013. 826.

³⁷ Karsai Krisztina: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai – Szomora – Vida: *Anyagi büntetőjog különös rész II*. Iurisperitus Bt. Szeged, 2013. 250.

³⁸ Molnár: *i. m.* 678.

³⁹ Molnár Gábor: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) *Magyar Büntetőjog, Kommentár a gyakorlat számára*. 3. kiadás. HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó, Budapest. 2013. 1493.

folytatólagosság egyéb törvényi feltételei is fennállnak – folytatólagos egységként értékeli a bírósági joggyakorlat.⁴⁰

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés *lex specialis*nek minősül a Btk. 346. § (3) bekezdésében szabályozott magánokiratra elkövetett visszaéléshez képest, így azzal valószínűsíthetően nem állhat.⁴¹

5. Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése

„394. § (1) Aki készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához vagy a készpénzhelyettesítő fizetési eszközön lévő adat technikai eszközzel való rögzítéséhez szükséges anyagot, eszközt, berendezést vagy számítástechnikai programot készít, megszerz, tart, átad, forgalomba hoz, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.”⁴²

A bűncselekmény előrehozott büntetőjogi védelmet jelent, mivel a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának büntetendő az előkészülete, de az előkészület célzat nélkül nem állapítható meg. Ez a bűncselekmény célzat nélkül is megállapítható.⁴³

A bűncselekmény üldözését a már korábban említett 2001-es EU Kerethatározat teszi szükségessé.⁴⁴ A jogi tárgy megegyezik előbbi 2 bűncselekmény jogi tárgyával. A deliktum elkövetési tárgya a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges kellékek (pl. skimmer eszközök).

Elkövetési magatartások készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges anyagok, eszközök, számítástechnikai programok

- készítése,
- megszerzése,
- tartása,
- átadása,
- forgalomba hozatala,
- az ország területére import, export, tranzit.

A bűncselekmény alanya bárki lehet. Növum a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a bűncselekménynek van minősített esete: bünszövetségben történő és az üzletszerű elkövetés esetén már 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a cselekmény.

6. Uniós szintű szabályozás

Az Európai Unió 2001-ben alkotott egy tanácsi kerethatározatot „a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről” címmel. Az uniós szintű jogalkotás indokai a következők voltak.

---

⁴⁰ Gál: *i. m.* 379.

⁴¹ Molnár: *i. m.* 2013. 1494.

⁴² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 394.§.

⁴³ Gál: *i. m.* 223.

⁴⁴ Karsai Krisztina: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* Complex Kiadó, Budapest. 2013. 829.

- A nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás gyakran nemzetközi szinten történik.
- Az Európai Unió segítse és kiegészítse az egyes nemzetközi szervezetek (pl. az Európa Tanács, a Nyolcak csoportja, az OECD, az Interpol és az ENSZ) által ezzel összefüggésben végzett jelentős munkáját
- A Tanács úgy vélte, hogy a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás egyes formáinak súlyossága és növekvő jelentősége átfogó megoldásokat igényel.
- A nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalással és hamisítással kapcsolatos büntetendő magatartások leírásának ki kell terjednie mindazon tevékenységek teljes körére, amelyek e téren együtt jelentik a szervezett bűnözésből eredő fenyegetést.
- Ezeket a magatartásokat valamennyi tagállamban bűncselekménynek kell minősíteni, és az ilyen bűncselekményeket elkövető vagy azokért felelősséggel tartozó természetes és jogi személyekkel szemben hatásos, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell előírni.
- Azzal, hogy elsődlegesen olyan fizetőeszközöket részesítenek büntetőjogi védelemben, amelyek különleges módon védettek a hamisítás és visszaélés ellen, a gazdasági szereplőket arra szeretnék ösztönözni, hogy az általuk kibocsátott fizetőeszközöket is ilyen védelemmel lássák el, és ezáltal a fizetőeszköz védelmét egy újabb, a megelőzést szolgáló elemmel egészítsék ki.
- Szükséges, hogy a tagállamok kölcsönösen a lehető legnagyobb mértékű segítséget nyújtsák egymás részére és konzultáljanak egymással, amennyiben ugyanarra a bűncselekményre két vagy több tagállam joghatósága is kiterjed.
- A kerethatározat kitűzött céljai között hogy kiegészítsen egy sor egyéb intézkedést, amelyeket a Tanács korábban hozott a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemlről. Ezek az alábbiak:
  - 98/428/IB együttes fellépés az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról;
  - 98/733/IB együttes fellépés az Európai Unió tagállamaiban a bünszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról;
  - 98/699/IB együttes fellépés a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról.

A kerethatározat szándékosan elkerüli konkrét bűncselekmény-típusokra való hivatkozásokat, mert azok nem mindenhol ugyanazokra az elemekre terjednek ki. Ehelyett a keretszerződés csupán felsorolja a különböző magatartásformákat, amelyeknek az egész Európai Unióban bűncselekménynek kell minősülniük. Különböző típusú magatartásokat határoz meg az alapján, hogy mi ellen irányulnak: maga a fizetőeszköz ellen, fizetőeszközök előállítására ellen, egy vagy több pénzügyi tranzakció ellen vagy maga a rendszer ellen, amely a fizetési tranzakciók rendezését, begyűjtését, feldolgozását, kifizetését, illetve elszámolását végzi.

Az első bűncselekménykör, melyet a kerethatározat szabályoz a kerethatározat a fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények. E körben a következő elkövetési magatartásokat tartalmazza:

- a fizetőeszköz ellopása vagy más módon történő jogellenes eltulajdonítása;
- fizetőeszköz jogosulatlan felhasználás céljából történő hamisítása vagy meghamisítása;
- lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy hamisított fizetőeszköz elfogadása, megszerzése, szállítása, más személy részére történő értékesítése vagy átruházása, illetve birtoklása jogosulatlan felhasználás céljából;

- lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy meghamisított fizetőeszköz jogosulatlan felhasználása.

Az uniós jogszabály azt kívánja meg a tagállamoktól, hogy legalább

- a hitelkártyák,
- az eurocekk kártyák,
- a pénzügyi intézmények által kibocsátott más kártyák,
- az utazási csekkek,
- az eurocsekkek,
- valamint más csekkek és váltók tekintetében bűncselekménynek minősüljön a fenti magatartásoknak a szándékos elkövetése.⁴⁵

A kerethatározat fogalom-meghatározó rendelkezései alapján fizetőeszköznek minősül a bankjegyek és érmék kivételével minden olyan materiális eszköz, amely különleges természeténél fogva önállóan vagy más fizetőeszközzel együtt birtokosát vagy használóját képessé teszi pénz vagy pénzbeli érték átruházására. Exemplifikatív jelleggel ide sorolja a hitelkártyát, az eurocekk kártyát, a pénzügyi intézmények által kibocsátott más kártyát, az utazási csekket, az eurocsekket és más csekket és váltót, amelyek a hamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen például kivitelezésük, kódolásuk vagy a rajtuk lévő aláírás folytán védettek.⁴⁶

A második bűncselekménykör, amelyet a kerethatározat szabályoz a számítógépes bűncselekmények. A jogszabály elvárja, hogy a tagállamokban az alábbi elkövetési magatartások szándékos elkövetése bűncselekménynek minősüljön:

- számítógépes adatok, különösen azonosító adatok jogosulatlan bevitele, módosítása, törlése vagy hozzáférhetetlenné tétele, vagy
- számítógépes program vagy rendszer működésébe való jogosulatlan beavatkozás
- útján pénz vagy pénzbeli érték átruházása vagy átruháztatása, amely más személy számára jogellenes vagyoni hátrányt okoz abból a célból, hogy a bűncselekmény elkövetőjének vagy harmadik személynek abból jogellenes vagyoni előnye származzon.⁴⁷

Harmadik bűncselekménykör a fentiekhez kapcsolódó előkészületi jellegű cselekményeket tartalmaz. A kerethatározat megkívánja a tagállamoktól, hogy büntetni rendelték legyenek az alábbi magatartások: fizetőeszköz jogosulatlan felhasználás céljából történő hamisítás/meghamisítás vagy a számítógépes bűncselekményekhez szükséges, vagy azt segítő eszközök, számítógépes programok stb. szándékos

- előállítás,
- elfogadása,
- megszerzése,
- más személy részére történő értékesítése,
- átruházása, illetve
- birtoklása.⁴⁸

Mindhárom bűncselekménykör esetén valamennyi elkövetési magatartásánál megkívánja az uniós jogszabály, hogy a magatartásokhoz nyújtott bűnsegély és az azokra történő felbujtás

---

⁴⁵ Kerethatározat, 2. cikk.

⁴⁶ Uo. 1. cikk.

⁴⁷ Uo. 3. cikk.

⁴⁸ Uo. 4. cikk.

büntetni rendelték legyenek. Továbbá előírja, hogy a 2. cikk a), b), és d) pontjai, valamint a 3. cikk esetében a magatartások kísérlete is pönalizálva legyenek.⁴⁹

Konkrét jogkövetkezményt nem tartalmaz a kerethatározat, csak annyit rögzít, hogy határos, arányos és visszatartó erejű szankciókkal legyen sújtva a bűncselekmények, beleértve legalább a súlyos esetekben a szabadságvesztés-büntetéseket is, amelyek kiadatáshoz vezethetnek.⁵⁰

A kerethatározat jogi személyekkel szemben alkalmazható szankciókra is kitér:

- kizárás az állami kedvezményekből és támogatásokból
- valamely üzleti tevékenység gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltás
- bírósági felügyelet alá helyezés
- bíróság által elrendelt felszámolás.

Végül még a kerethatározat tartalmaz rendelkezéseket a joghatóságról, kiadatásról, tagállamok együttműködéséről, információcseréről. A kerethatározat szabályait a tagállamoknak 2003-ig kellett átültetniük a saját jogrendszerükbe. Annak ellenére, hogy a Magyar Állam elmulasztotta a kerethatározat átültetésével kapcsolatos jelentéstételi kötelezettségét az Európai Bizottság felé,⁵¹ összességében elmondható, hogy a magyar Büntető Törvénykönyv szabályozása megfelel a kerethatározatba foglalt követelményeknek. Megfelel továbbá a büntető jogalkotással szemben támasztott formai követelményeknek: a dispozíció világos, körülhatárolt és egyértelmű.⁵²

7. Bűnügyi Statisztika és konklúzió

A következő táblázat⁵³ éves szinten mutatja a regisztrált bűncselekmények számát a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatban Magyarországon.

év Bcs. neve	2009	2010	2011	2012	2013 ⁵⁴
A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása	630	282	485	246	65
A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	5689	10172	13057	17595	5804
A készpénz-helyettesítő	9	11	3	3	3

⁴⁹ Bujáki: *i. m.* 499.

⁵⁰ *Kerethatározat*, 6. cikk.

⁵¹ A Bizottság jelentése – 2. jelentés a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló, 2001. május 28-i tanácsi kerethatározat 14. cikke alapján. {SEC(2006) 188}. COM/2006/0065.

⁵² Köhalmi László: *A büntetőjog alapproblémái*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet. Pécs. 2012. 37.

⁵³ Ld.: *Az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika* (Enyübs).

⁵⁴ A 2013. évi statisztikával kapcsolatban megjegyzendő, hogy annak következtében, hogy az új Btk. július elsején lépett hatályba, az 1978. IV. törvény (korábbi Btk.) és a 2012. évi C. törvény (új Btk.) alapján indult eljárások számai összegezve vannak a táblázatban megjelenítve.

Doktori Műhelytanulmányok 2015.

fizetési eszköz hamisításának elősegítése					
---	--	--	--	--	--

A táblázat természetesen nem tartalmazza azokat az adatokat melyek a hatóságok tudomására nem jutottak, így a rejtett bűnözésre csak becsléseink lehetnek.

A három bűncselekmény közül a visszaélések száma a legmagasabb. A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése bűncselekményének önálló szabályozása – bár ez Európai Unió kötelezettségünk – nem biztos, hogy indokolt, ha statisztikára nézünk az elmúlt három évben mindössze csak három bűnelkövetést regisztráltak, ami nagyon elenyészőnek mondható. 2009-es évtől egészen 2012-ig jelentősen növekedett a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények száma. 2013-ban egy drasztikus visszaesés mutatkozik meg, amelynek több összetevője is lehet, így a megfelelő új szabályozás, bűnüldöző szervek hatékony munkája, újabb chip-es biztonsági megoldások bankkártyáknál, illetve stb.

Összegezve elmondható, hogy a készpénzkímélő fizetési megoldások elterjedésével a bűnelkövetők is egyre inkább erre irányítják figyelmüket. A megfelelő normatív szabályozás mellett, fontos, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközöket használók minden pénzügyi tranzakciónál figyelmesek legyenek. Ebben segíthet a média, illetve a hatóságok megfelelő tájékoztatásai arról, hogy miként lehet elkerülni, hogy a bűncselekmények áldozatává váljunk. A pénzügyi intézetek (bankok, takarékszövetkezetek stb.) részéről pedig elvárható, hogy ne csak a kényelmünket (ld. paypass-kártya), hanem a biztonságunkat is szolgálják.